

**ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ**

«Η κρίση της δημοκρατίας»

ΤΡΙΤΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Τίτλος:

«Η θεωρία των δύο άκρων και τα πολλά της πρόσωπα : μια κοινωνιοψυχολογική διερεύνηση στην Ελλάδα των κρίσεων».

Ημερομηνία:

Δευτέρα, 16 Ιανουαρίου 2023.

Εισηγήτρια:

Ξένια Χρυσόχου, Καθηγήτρια Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Σχολιασμός:

Τηλέμαχος Ιατρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Περίληψη:

Κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2009-2015 ευδοκίμησε η θεωρία των δύο άκρων με την οποία επιχειρήθηκε αντισυστημικές μειονότητες να χαρακτηριστούν αντιδημοκρατικές και ταυτόχρονα αντιδημοκρατικές μειονότητες να χαρακτηριστούν αντισυστημικές. Στόχος ήταν με την εξομοίωση των δυο να μειωθεί η επίδραση κυρίως των αριστερών μειονοτήτων που έτσι χαρακτηρίζονταν εκτός του περίφημου δημοκρατικού τόξου. Αποτέλεσμα όμως ήταν και οι δύο μειονότητες να αυξήσουν την άμεση εκλογική επιρροή τους λόγω της απογοήτευσης των πολιτών από την θέση που είχε περιέλθει η χώρα. Είναι όμως ίδιο το ιδεολογικό και κοινωνιο-ψυχολογικό προφίλ των ανθρώπων που είναι ανοικτοί στον αριστερό και δεξιό λόγο; Ισχύει άραγε η θεωρία των δύο άκρων ή πρόκειται για ένα ιδεολογικό τέχνασμα;

Η παρουσίαση βασίζεται σε κοινωνιοψυχολογικές θεωρίες και αναλύσεις και θα αντλήσει από 3 έρευνες που διεξήχθησαν σε διαφορετικές περιόδους κρίσεων στην Ελλάδα (2013-14, 2020, 2021) και θα ανιχνεύσει το προφίλ των ανθρώπων που,

διαισθανόμενοι την διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, προσπαθούν να κατανοήσουν το περιβάλλον τους και να πάρουν θέση για σημαντικά ζητήματα. Τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας (Δεκ 2013-Απρ 2014) υποστηρίζουν ότι η ακροδεξιά μειονότητα δεν απευθύνεται σε πολίτες με αντισυστημική ιδεολογία αλλά σε «προδομένους πιστούς» του συστήματος που αντιτίθενται στους πολιτικούς που δεν κράτησαν τις υποσχέσεις ευημερίας και κινητικότητας, σε μειονότητες που αντιμάχονται το σύστημα ή που με τον τρόπο ζωής τους «μολύνουν» την κοινωνία. Η δεύτερη έρευνα, κατά τη διάρκεια του δεύτερου λοκντάουν (φθινόπωρο 2020), εξετάζει ιδεολογικά προφίλ σε σχέση με την αποδοχή των εμβολίων και των μέτρων της καραντίνας και διαπιστώνει ότι τα προφίλ της αριστεράς και δεξιάς διαφοροποιούνται ως προς τις απόψεις αλλά και τις συμπεριφορές σχετικά με τα μέτρα κατά της Covid-19. Η τρίτη έρευνα (Γενάρης-Απρίλης 2021) ξαναβρίσκει την κατηγορία των «προδομένων πιστών» που διαφέρουν και πάλι ιδεολογικά τόσο από αυτούς που αντιμάχονται όσο και από αυτούς που υποστηρίζουν το σύστημα. Δύο ενδιαφέροντα στοιχεία εμφανίζονται επιπλέον σε αυτή την έρευνα. Το πρώτο είναι ότι η κατηγορία αυτή υποστηρίζει περισσότερο θεωρίες συνωμοσίας και απόψεις που οριοθετούν την έννοια του λαϊκισμού (ομοιογένεια και ηθική υπεροχή του απλού λαού, αντιπαράθεση με και δυσπιστία απέναντι στις ελίτ). Το δεύτερο είναι ότι σε αυτή την κατηγορία βρίσκονται οι υποστηριχτές ακροδεξιών κομμάτων αλλά ταυτόχρονα και μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων που δεν τους εκφράζει κανένα κόμμα ούτε ενδεχομένως η διάσταση της αριστεράς-δεξιάς.

Τα ευρήματα των ερευνών αυτών αποδομούν τη θεωρία των δύο άκρων έτσι όπως την γνωρίσαμε αλλά ταυτόχρονα φαίνεται ότι αυτή η θεωρία έχει μετασχηματιστεί σε ένα νέο ιδεολογικό τέχνασμα εκείνο του χαρακτηρισμού των δύο άκρων ως λαϊκιστικές και άρα αμφίβολης ικανότητας να προσφέρουν λύσεις για τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα. Επιπλέον η αμφισβήτηση της διάστασης αριστεράς-δεξιάς από ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού (πράγμα που βρίσκουμε και σε πρόσφατες έρευνες) δηλώνει την πολιτική δυσκολία ενός πολιτικά και προσωπικά ματαιωμένου κοινού και ταυτόχρονα οικονομικά εξαντλημένου που μπορεί να αναζητήσει καταφύγιο σε αυταρχικές λύσεις χωρίς να τις χαρακτηρίζει από τις ιδεολογικές προκείμενες τους.

Η Επιτροπή του Διεπιστημονικού Σεμιναρίου της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών:
Αλέξανδρος Κεσσόπουλος (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης)
Βαγγέλης Νικολαΐδης (Τμήμα Οικονομικών Επιστημών)
Κατερίνα Πετκανοπούλου (Τμήμα Ψυχολογίας)
Αθηνά Σκουλαρίκη (Τμήμα Κοινωνιολογίας)